

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 1 czerwca 2026 r.

Pozycja 63

POSTANOWIENIE

z dnia 19 maja 2026 r.

Sygn. akt SK 141/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Piotrowicz – przewodniczący
Justyn Piskorski
Bartłomiej Sochański
Jakub Stelina – sprawozdawca
Jarosław Wyrembak,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 19 maja 2026 r., skargi konstytucyjnej Parafii Rzymskokatolickiej [...] w Ż. o zbadanie zgodności:

art. 292 w związku z art. 172 § 1, w związku z art. 285 § 1 i 2, w związku z art. 305⁴, w związku z art. 352 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.) w zakresie, w jakim:

- „umożliwiają nabycie przez zasiedzenie służebności przesyłu w dobrej wierze w przypadku braku decyzji administracyjnej wydanej na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości [Dz. U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64, ze zm.], art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości [Dz. U. z 1991 r. Nr 30, poz. 127, ze zm.] lub art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami [Dz. U. z 2018 r. poz. 2204, ze zm.], w sytuacji gdy właściciel nie mógł dysponować swoją nieruchomością bezprawnie wywłączoną przez Państwo PRL a następnie zwróconą właścicielowi w wyniku postępowania regulacyjnego zgodnie z ustawą z [dnia] 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1347 ze zm.)”,
- „umożliwiają doliczenie posiadania przez przedsiębiorstwa energetyczne wykonywanego przed dniem 3 sierpnia 2008 r., do okresu korzystania przez przedsiębiorcę przesyłowego z trwałego i widocznego urządzenia w sposób odpowiadający służebności przesyłu po dniu 3 sierpnia 2008 r., potrzebnego do nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie z pominięciem zawieszenia biegu zasiedzenia służebności przesyłu na nieruchomości skarżące[j], które[j] przywrócono własność wywłaszczonej nieruchomości po przemianach ustrojowych Państwa Polskiego po 1989 r., zgodnie z ustawą z [dnia] 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1347 ze zm.), a który to właściciel został pozbawiony możliwości dochodzenia zwrotu własności swojej nieruchomości

z uwagi na obowiązujące przepisy prawne w PRL oraz uwarunkowania polityczne, co skutkowało zawieszeniem biegu zasiedzenia służebności gruntowych a następnie służebności przesyłu do czasu przywrócenia własności bądź przyznania nieruchomości zamiennej w postępowaniu regulacyjnym przed Komisją Majątkową”

– z art. 2, art. 21 ust. 1 i 2, art. 25 ust. 4, art. 31 ust. 2 i 3, art. 32 ust. 1 i 2, art. 37 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1-3 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. W skardze konstytucyjnej z 22 października 2019 r. Parafia w Ż. (dalej: skarżąca) wystąpiła ze skargą konstytucyjną sformułowaną jak w *petitum*.

1.1. Skarga została sformułowana na tle następującego stanu faktycznego.

Skarżąca jest właścicielem nieruchomości, których własność uzyskała na podstawie ugody zawartej przed Komisją Majątkową. Na wskazanych nieruchomościach posadowione są m.in. linie energetyczne, których właścicielem jest przedsiębiorstwo energetyczne. W piśmie z 2016 r. skarżąca wezwała przedsiębiorstwo energetyczne do zawarcia odpłatnej umowy o ustanowienie służebności przesyłu. Uzyskała jednak odpowiedź odmowną. W związku z tym skarżąca wystąpiła do sądu rejonowego z wnioskiem o ustanowienie na tych nieruchomościach, na rzecz przedsiębiorstwa energetycznego, służebności przesyłu, która została ustanowiona w styczniu 2019 r. wraz z wynagrodzeniem na rzecz skarżącej. Apelację od powyższego postanowienia złożyło przedsiębiorstwo energetyczne. Postanowieniem z czerwca 2019 r. sąd okręgowy zmienił orzeczenie zapadłe w pierwszej instancji m.in. w ten sposób, że oddalił wniosek skarżącej oraz uchylił rozstrzygnięcie sądzające na jej rzecz wynagrodzenie. Zdaniem sądu okręgowego, przedsiębiorstwo energetyczne nabyło służebność przesyłu przez zasiedzenie. Doszło do niego w styczniu 2011 r., tj. po dwudziestu latach korzystania ze służebności. Powyższe orzeczenie zostało doręczone skarżącej 23 lipca 2019 r.

Zdaniem skarżącej, wykładnia kwestionowanych przepisów, przyjęta w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych, zgodnie z którą możliwe jest zasiedzenie przez przedsiębiorstwo energetyczne służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu (która została wprowadzona do systemu prawnego dopiero 3 sierpnia 2008 r. przez ustawę z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 116, poz. 731) i doliczenie okresu posiadania służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu do okresu posiadania służebności przesyłu oraz pominięcie zawieszenia ewentualnego okresu zasiedzenia służebności gruntowej i przesyłu w czasie, kiedy właściciel nie mógł dysponować własnością swojej nieruchomości wyłączonej w okresie PRL do czasu jej zwrotu po przemianach ustrojowych po 1989 r. w postępowaniu regulacyjnym przed Komisją Majątkową przeprowadzonym zgodnie z przepisami ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1347, ze zm.), narusza konstytucyj-

ne prawo własności, zasady proporcjonalności, równości wobec prawa oraz demokratycznego państwa prawnego.

2. W piśmie z 11 stycznia 2021 r. Rzecznik Praw Obywatelskich poinformował, że nie zgłasza udziału w niniejszej skardze konstytucyjnej.

3. Prokurator Generalny w piśmie z 22 września 2021 r. poinformował, że postępowanie winno zostać umorzone na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393) – wobec niedopuszczalności wydania wyroku.

4. Marszałek Sejmu nie przedstawił stanowiska w imieniu Sejmu.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Na wstępie należy rozważyć kwestię dopuszczalności merytorycznego orzekania w niniejszej sprawie. Konieczność taka wynika z faktu, że w wyroku z 2 grudnia 2025 r. o sygn. P 10/16 (OTK ZU A/2026, poz. 1) Trybunał Konstytucyjny orzekł, że „[a]rt. 292 w związku z art. 285 § 1 i 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2025 r. poz. 1071, ze zm. [dalej: k.c.]), rozumiane w ten sposób, że umożliwiają nabycie przez przedsiębiorcę przesyłowego lub Skarb Państwa, przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ ustawy – Kodeks cywilny, w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu, są niezgodne z art. 21 ust. 1, art. 64 ust. 2 i 3 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”.

Mając na uwadze, że w wyroku tym dokonano już oceny zgodności art. 292 w związku z art. 285 § 1 i 2 k.c. z art. 21 ust. 1, art. 64 ust. 2 i 3 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 2 Konstytucji, należało rozważyć, czy w niniejszej sprawie nie zaszła ujemna przesłanka procesowa w postaci zakazu ponownego orzekania o tym samym (*ne bis in idem*). Według utrwalonego orzecznictwa, występuje ona wtedy, gdy zaskarżony przepis był już przedmiotem rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego, ale w przeciwieństwie do ujemnej przesłanki *res iudicata* postępowanie mógł zainicjować inny podmiot, choć na podstawie tych samych zarzutów niezgodności z Konstytucją (por. postanowienie pełnego składu z 3 listopada 2015 r., sygn. SK 64/13, OTK ZU nr 10/A/2015, poz. 169, wraz z przywołanym tam orzecznictwem).

Zestawiając przedmiot kontroli oraz treść zarzutów w niniejszej sprawie z przedmiotem kontroli oraz treścią zarzutów w sprawie o sygn. P 10/16, należało stwierdzić wystąpienie w niniejszej sprawie przesłanki *ne bis in idem*. Wniosek ten wynika z następujących względów. Po pierwsze, przedmiotem oceny Trybunału w sprawie o sygn. P 10/16 były te same przepisy, które wskazała skarżąca, a więc art. 292 w związku z art. 285 § 1 i 2 k.c. Co prawda w niniejszej sprawie powołano związkowo także art. 172 k.c., jednakże nie zmieniło to treści normatywnej przedmiotu kontroli w stosunku do przedmiotu kontroli w sprawie o sygn. P 10/16. Art. 172 k.c. określa przesłanki nabycia własności nieruchomości wskutek zasiedzenia, a te mają być, zgodnie z nakazem z art. 292 k.c., odpowiednio stosowane do zasiedzenia służebności gruntowej. Kluczowe znaczenie w obydwu sprawach, w związku z sformułowanymi zarzutami, miała jednak kwestia samej dopuszczalności nabycia przez zasiedzenie prawa rzeczowego „służebności gruntowej o treści służebności przesyłu”, a nie przesłanek jej nabycia. Powołanie art. 172 k.c. w niniejszej sprawie w istocie nie miało związku ze stawianymi zarzutami, dlatego postępowanie w tym zakresie należało umorzyć (art. 59 ust. 1 pkt 2

ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK).

Po drugie, w obydwu sprawach zarzuty dotyczyły tego samego znaczenia przedmiotu kontroli ukształtowanego w orzecznictwie. W wyroku o sygn. P 10/16 Trybunał orzekł, że „kwestionowana norma prawna, wywiedziona z art. 292 w związku z art. 285 § 1 i 2 k.c. – dopuszczająca nabycie w drodze zasiedzenia przez przedsiębiorcę przesyłowego lub Skarb Państwa, przed wejściem w życie art. 305¹-art. 305⁴ k.c., służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu w sytuacji, gdy nie została wydana decyzja administracyjna ograniczająca prawa właściciela do gruntu – ma oparcie w ugruntowanej i jednolitej praktyce orzeczniczej Sądu Najwyższego i sądów powszechnych”.

Po trzecie, co prawda treść zarzutów, z punktu widzenia katalogu wzorców kontroli w obydwu sprawach nie była tożsama, niemniej jeżeli w sprawie o sygn. P 10/16 orzeczono o niezgodności tożsamego przedmiotu kontroli ze stosownymi przepisami Konstytucji, to wymaganie tożsamości wzorców kontroli w obydwu sprawach do stwierdzenia występowania przesłanki *ne bis in idem* byłoby bezcelowe. Orzeczenie o niezgodności przedmiotu kontroli z jakimkolwiek wzorcem kontroli sprawia, że kolejna ocena tego przedmiotu z innym wzorcem jest pozbawiona racji. Natomiast orzeczenie o zgodności przedmiotu kontroli z określonym wzorcem kontroli wymagałoby do ustalenia przesłanki *ne bis in idem* w drugiej sprawie, także tożsamości wzorca kontroli w tej sprawie.

Wystąpienie w sprawie przesłanki *ne bis in idem* nakazuje umorzenie postępowania przed Trybunałem ze względu na zbędność wydania wyroku (art. 59 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK).

W związku z powyższym Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.